

Crítica

En la flor de la vida

JORDI GÀLVEZ

NARRATIVA

Quim Monzó, *El millor dels mons*. Quaderns Crema
Barcelona, 2001.

Des que Mercè Rodoreda va penjar a *Mirall trencat* una adolescent dalt d'un lloer migpartit pel llamp fins a dessagnar-la, la literatura catalana no s'havia tornat a aventurar en l'inquietant paratge de la mort i l'horror infantil o juvenil. No, no som davant d'una raresa, o d'una idiosincràsia malaltissa de la ment de Quim Monzó la que ara se'ns proposa amb sorprenent impertinència. *El millor dels mons* és un llibre poblat de nens morts, torturats i torturadors, d'angoixa i d'horror menor d'edat, de cadàvers encaixonats dins de taüts blancs, de nois morts en la flor de l'edat. És una temàtica neguitosa i poc comercial, que furga, en la direcció d'una de les grans preguntes de la modernitat: ¿on és la innocència perduda? ¿Per què no pot ser tot el que volíem? ¿On enterrem, com ens desfem de les nostres il·lusions mortes i deixem de plorar-les d'una vegada per totes?

Com en el cas de Rodoreda, Monzó penja els seus nens sense vida de les branques d'aquest gran lloer anomenat literatura, o si es vol, ficció. Els contes de Monzó, que són sempre metaficció, com va recordar un dia Manel Ollé, parlen discretament del que sembla que no parlen, són faules morals on la versemblança és mínima, però on el dibuix de l'ànima humana llueix autèntic, complet i sense concessions. Ja des del títol, que evoca alhora la coneguda frase "vivim en el millor dels mons possibles" i el *Càndid* o *l'optimisme*, de Voltaire, Monzó assenyala el problema de la nostra aproximació a la realitat. Sí, aquest és indiscutiblement el millor dels mons perquè no n'hi ha cap altre, però el que anomenem *la realitat* només és la nostra mirada, la vida que nosaltres veiem a través de la ment, la societat i la cultura.

Veiem les coses a través de les passions *altes* i *baixes* de les pulsions, els somnis i els ideals, però també de la cultura, entesa com tot el que hi ha entre Plató i la Coca-cola, de la literatura. En els llibres de Monzó hi ha molta, moltíssima literatura perquè els

CESAR MARTINEZ

Quim Monzó ha presentat 'El millor dels mons', el seu nou recull de contes

llibres són una part importantíssima de la seva vida. En aquest sentit, podríem que Monzó és l'anti-Gimferrer i també l'anti-Perucho, perquè per a ell la lectura no és erudició arrogant, ni un paraigua protector contra la vida, tan sols és una activitat satisfactòria, com ho és el sexe o la bona taula. La literatura amagada en les pàgines d' *El millor dels mons* és tan biogràfica com els carrers de Barcelona que s'identifiquen al llibre. No és per tant una casualitat que sigui un escriptor el protagonista de *Davant del rei de Suècia*, una *nouvelle* de cent pàgines que hi ha en el cor del llibre. Amargós, un escriptor que recorda amb el seu nom el gust amarg de les fulles del lloer, amb què es coronen escriptors i llibres, el sabor d'un professió feta de paraules.

EL MALSON DE LA FELICITAT

Com en el *Càndid*, de Voltaire, Monzó ens presenta, absurda i paradoxal, la vida d'uns pobres infeliços, fins i tot en el cas de *Dos rams de roses*, història del malson de la felicitat grisa i avorrida. La tragèdia és sorda, la de cada dia; la vida llisca amarga i còmica, espurnejant i fada, amb moments de satisfacció i molt d'avorriment. La vida

mostra amb força la seva duresa però sense caure mai en el patetisme ni l'exageració. Com passa en el *Càndid*, hi ha un personatge que és fill de puta, hi ha pallisses desmesurades, morts gratuïtes, malalties here-

Sexe i horror

► Un dels aspectes més destacables és la reaparició de sexe i violència com no els trobàvem des de l'*Udol del grisó al caire de les clavegueres*. Escrits amb una bellesa brillant i metàl·lica, amb la sonoritat del platí, els nous contes parlen molt de sexe. Però gairebé mai no és un sexe agradós. És un sexe sàdic, agressiu, que s'ha convertit en un símptoma per descarregar l'angoixa. Absolutament magistral esdevé la referència a Kant i a la identificació de la masturbació amb el fet de treure'ns la ronya amb sabó. Ni el paradís del sexe és possible, perquè de fet, ja vivim en el millor dels mons.

ditàries i de fàcil transmissió, escenes d'altruisme i de sadisme, d'engany, un país meravellós on tot és útil i alhora agradable. Hi ha també la represa de la qüestió, el concepte de *raó suficient* a través d'una referència al *Bosc sagrat*, de T.S. Eliot, que es recull en una cita de Raymond Queneau. Ni Voltaire ni Monzó creuen que el millor del món és l'harmonia preestablerta i sí, en canvi, que és ben estrany l'arbre de la genealogia i que el clos familiar, les relacions entre generacions i sexes és el gran àmbit d'interès de la narrativa contemporània.

Monzó s'ha abocat en aquest llibre a recercar la nostra gènesi familiar. Riu amunt com el tenaç salmó, s'ha capbussat en les aigües gelades de la nostra cultura més antiga i popular, en líquids tèrbols de la psicologia humana. Hi ha trobat la literatura infantil i popular, poblada d'ogres i nens devorats, de malsons infantils. Qui llegeixi *La venedora de mistos* s'adonarà que el càstig del pobre personatge de la nena desvalguda no és tant el fred com estar condemnada a protagonitzar la història, com Tàntal, durant tota la eternitat. I que, de la mateixa manera que entre esposos, les relacions de violència i crueltat són tan ge-

neralitzades com les d'amor, entre nens i adults també. Els contes reprenen el tema tradicional dels nens morts, abandonats o simplement maltractats. De nens víctimes i nens botxins. El seu no és un llibre de denúncia sinó un conjunt d'històries sobre un malson d'arrel històrica. Estem parlant d'un interès que comparteix no només amb Rodoreda, sinó amb Mahler i la seva *Cançó dels nens morts*, de Dickens i els seus personatges exposits, de Henry James i *Un altre pas de rosca*, Edward Gorey i l'obra *Amphigorey*. Sí, el passat de la nostra cultura també està basat en l'infanticidi, com recorda en la nostra cultura Herodes. No cal anar a la Xina per recordar l'assassinat de nenes, ni tampoc recordar la croada de nens que es va organitzar a principis de XIII i que va acabar amb l'extermini de l'exèrcit infantil com explica Marcel Schwob en el seu llibre *La creuada dels nens*. Potser només cal fixar-se en una inquietant pregunta que va escriure Borges per cloure el pròleg d'aquest llibre: "¿Lo patético no suele surgir de las circunstancias menudas?". Com Zazie, el personatge de Queneau, es pot respondre a la pregunta de "¿I què has fet?" amb un "M'he fet gran".